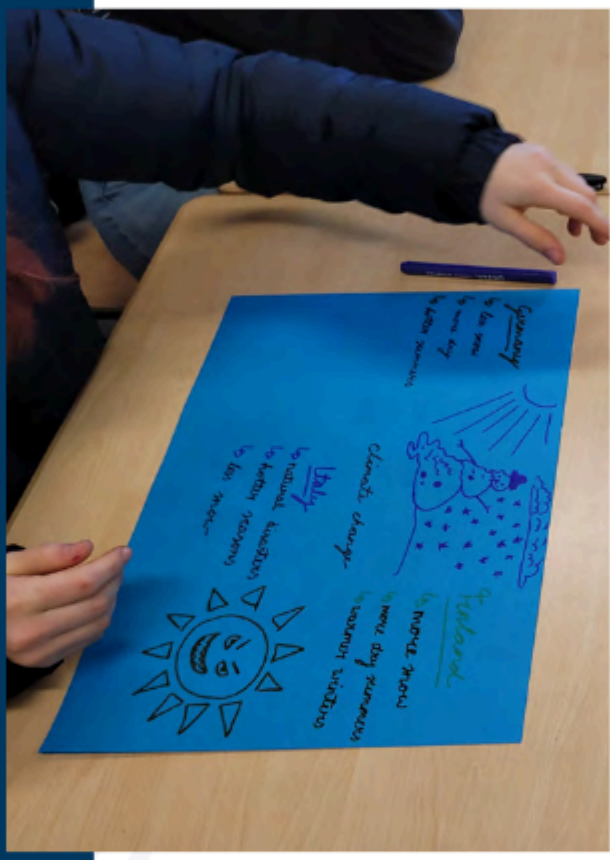
Plavo obrazovanje: Osnaživanje učenika za aktivno sudjelovanje u očuvanju mora i voda

Autori: BlueLightS, ProBleu i SHORE

Ukratko o plavom obrazovanju: čemu služi i zašto baš sada?

Iako su nedavni strateški okviri, poput Europskog pakta za ocean i UNESCO-ove strategije obrazovanja za održivi razvoj, jasno istaknuli potrebu za plavim obrazovanjem, njegova provedba diljem Europe i dalje je neujednačena. Kako se projekti BlueLightS, SHORE i ProBleu bliže kraju, razdoblje uoči konferencije UN-ovog Desetljeća oceana 2027. predstavlja idealnu priliku za osvrt na njihove rezultate.

Na temelju tih rezultata, tri projekta zajednički razvijaju niz tematskih sažetaka koji obrađuju plavo obrazovanje iz triju perspektiva i potiču njegovo sustavno uključivanje u obrazovne sustave. Spomenuti niz sažetaka započinje usmjeravanjem na škole, a zatim proširuje perspektivu na širu zajednicu, istražujući kako izgraditi mreže potpore potrebne za dugoročnu održivost ovih inicijativa i izvan školskog okruženja. Naposljetku, sažeci se usmjeravaju na sustavnu razinu, utvrđujući uvjete potrebne za trajno uključivanje plavog obrazovanja u nacionalne obrazovne sustave. Iako ovi sažeci ne mogu obuhvatiti sve aspekte ove teme, njihov je cilj pridonijeti raspravi o tome kako osigurati transformativno plavo obrazovanje dostupno svima.

Učenik škole Oriveden yhteiskoulu u Finskoj, financirane sredstvima projekta BlueLightS.

BlueLightS, ProBleu i SHORE projekti su financirani sredstvima Europske unije koji pružaju potporu školama diljem Europe i šire u uključivanju plavog obrazovanja u svakodnevno učenje. Kroz praktične alate, stručno vodstvo i financiranje inicijativa koje pokreću same škole, ovi projekti osnažuju mlade za istraživanje vodenih i morskih ekosustava, povezivanje učenja s lokalnim izazovima povezanima s vodama i morem te konkretno djelovanje za zaštitu našeg oceana, mora i rijeka.

Zajedno, ovi projekti doprinose misiji EU-a „Obnovimo naš ocean i vode do 2030.”, pomažući sve većem broju škola da aktivno sudjeluju u izgradnji održive budućnosti u kojoj ljudi bolje razumiju važnost vode i mora i izazove povezane s njihovim očuvanjem.

BlueLightS ProBleu SHORE

Zanemarena dimenzija plavog u obrazovanju

Obrazovanje, formalno i neformalno, jedan je od najmoćnijih alata kojima raspolažemo za poticanje promjena u ponašanju i društvenih promjena potrebnih za osnaživanje novih generacija. Ipak, **teme povezane s vodenim okolišem i dalje predstavljaju značajnu zanemarenu dimenziju u našim obrazovnim sustavima i znanju šire javnosti.** Taj je nesrazmjer posebno vidljiv u našem razumijevanju oceana: istraživanje provedeno u Walesu 2022. godine pokazalo je da, iako 84 % ispitanika smatra da je zaštita morskog okoliša važna, **40 % vjeruje da njihov način života nema nikakav utjecaj na more.** Taj jaz između zabrinutosti i razumijevanja prisutan je i na globalnoj razini te umanjuje našu sposobnost suočavanja s gubitkom bioraznolikosti, klimatskim promjenama i onečišćenjem.[1]

Problem nadilazi stavove pojedinaca: duboko je ukorijenjen u našim obrazovnim sustavima. Godine 2023. posebni izaslanik glavnog tajnika Ujedinjenih naroda za ocean, **Peter Thomson, pozvao je države članice da riješe problem nedovoljne zastupljenosti tema povezanih s oceanom u svojim nastavnim kurikulima.** Tri godine kasnije, napredak je i dalje spor. Primjerice, sadržaji povezani s oceanom gotovo su potpuno odsutni iz švedskog kurikula. U Francuskoj manje od četvrtine ishoda učenja koji bi mogli izričito uključivati sadržaje povezane s oceanom to doista i čini. U engleskom kurikulu izrazi „obalni" i „morski" uopće se ne pojavljuju.[2]

Izostanak oceana iz europskih kurikula samo je jedan primjer. **Usmjerenost na kopnene ekosustave vidljiva je u cijelom obrazovnom sustavu, uključujući nedovoljnu zastupljenost sadržaja o vodenom okolišu u udžbenicima, vrednovanju znanja i obrazovanju nastavnika**. Time se stvara ovisnost o neformalnim oblicima obrazovanja i nastavnicima koji imaju vrlo ograničenu sustavnu potporu.[3] Važno je naglasiti da **ova zanemarenost obuhvaća i sve ostale vodene ekosustave.** Slatkovodni ekosustavi i močvarna područja jednako su zanemareni, unatoč njihovoj ključnoj ulozi u globalnoj ekologiji.

Učenici projekta LikeMySea tijekom ronjenja s maskom i disalicom radi bilježenja opažanja na platformi za građansku znanost MINKA.

1 Atkinson M., Wenman C., Zachary C. 2022. Ocean Literacy in Wales: Headline Findings Report. NRW Evidence Report. Report No: 633, 53 pp, Natural Resources Wales, Bangor

2 Feldkamp, N. 2026. Ocean Literacy in French School Curricula. University essay from Göteborgs universitet. https://www.essays.se/essay/d2a566c4c8/

3 BlueLightS. (2026). The Framework for Strengthening Blue Education.

Zašto je plavo obrazovanje važno?

Plavi (vodeni/morski) i zeleni (kopneni) ekosustavi neraskidivo su povezani. Nije moguće u potpunosti razumjeti jedne bez razumijevanja drugih. Međutim, prednosti cjelovitog pristupa temeljenog na prirodi nadilaze razvoj ekološke pismenosti:

Zdravlje i dobrobit: Sve veći broj istraživanja pokazuje da kontakt s prirodom pozitivno utječe na tjelesnu i mentalnu dobrobit djece[4] te može pomoći u pretvaranju ekološke tjeskobe u konkretno i aktivno djelovanje za zaštitu okoliša. Od šumskih lokvi do oceana, vodeni ekosustavi predstavljaju zanimljive nastavne resurse koji učenicima omogućuju upoznavanje prirode u njihovoj neposrednoj okolini.

Društvena jednakost: Pokazalo se da obrazovanje temeljeno na prirodi poboljšava kvalitetu života i jača kompetencije u STEM područjima (prirodoslovlje, tehnologija, inženjerstvo i matematika) kod djece iz nepovoljnih socioekonomskih sredina, čime pridonosi smanjenju sustavnih nejednakosti u obrazovanju.[5]

Gospodarske prilike: Za razvoj uspješnog plavog gospodarstva potrebna je radna snaga obrazovana u području održivosti, što otvara nove mogućnosti zapošljavanja u područjima poput očuvanja prirode, istraživanja, turizma i mnogih drugih sektora.

Strateški ciljevi javnih politika: Plavo obrazovanje ima ključnu ulogu u ostvarivanju važnih ciljeva politika Europske unije, poput onih utvrđenih Europskim paktom o oceanu. Također može pridonijeti ostvarivanju ciljeva Strateškog plana EU-a za obrazovanje u STEM području povezivanjem škola s dionicima koji im mogu pružiti potporu te provedbom zanimljivih aktivnosti u lokalnim zajednicama, kako bi se privukli učenici koji se možda ne prepoznaju u tradicionalnim STEM predmetima.

Zdravi vodeni ekosustavi i uspješno društvo osnaženo za djelovanje dvije su strane iste medalje.

Radionica ICM-CSIC-a za učitelje iz ruralnih škola u regiji L'Empordà u Kataloniji.

4 Soyez-Lozac'h, B., Gottsmann, L., & Fuchs, J. (2024). L'expérience vécue pour penser un autre rapport à la nature ? HAL science.
5 Sprague, N., Berrigan, D., & Ekenga, C.C. (2020). An Analysis of the Educational and Health-Related Benefits of Nature-Based Environmental Education in Low-Income Black and Hispanic Children. Health Equity, 4(1). doi:10.1089/heq.2019.0118.

BlueLightS ProBleu SHORE

Od škola do obrazovnog sustava

Ovi tematski sažeci prikazuju put od učinkovitih nastavnih praksi u učionici, preko upravljačkih struktura i sustava potpore potrebnih za njihovu dugoročnu održivost, do politika i sustavnih okvira nužnih za trajno uvođenje plavog obrazovanja u redovni obrazovni sustav.

1. Prvi tematski sažetak utvrđuje ključne elemente uspješnih nastavnih praksi, na temelju raznolikosti plavih školskih, Blue Challenge, projekata financiranih kroz tri projekta, kao i na iskustva članova Mreže europskih plavih škola. Naglašava otvoreno školovanje, aktivno djelovanje učenika te interdisciplinarni pristup kako bi plavo obrazovanje bilo zanimljivo, relevantno i transformativno. Donosi preporuke za potpuno iskorištavanje potencijala plavog obrazovanja, osiguravajući uključivost kako bi svi učenici mogli imati koristi od njega te povezujući globalne izazove s lokalnim okolnostima.
2. Drugi tematski sažetak usredotočuje se na sustave potpore potrebne za uspješan razvoj plavog obrazovanja. Istražuje kako koordinacija, stručna znanja, resursi i profesionalni razvoj, uz učinkovito upravljanje, mogu pomoći projektima da rastu, dugoročno opstanu i razviju se iz pojedinačnih inicijativa u međusobno povezane pristupe koji se mogu primjenjivati u širem opsegu.
3. Treći tematski sažetak bavi se dugoročnim uključivanjem plavog obrazovanja u obrazovne sustave. Razmatra ulogu oblikovanja nastavnih kurikula, okvira javnih politika, potpore nastavnicima i institucionalnih struktura, oslanjajući se na Okvir za jačanje plavog obrazovanja projekta BlueLightS kako bi pružio praktične smjernice za uvođenje plavog obrazovanja u nacionalne kurikule i obrazovne politike te omogućio njegovu dostupnost većem broju učenika u različitim obrazovnim kontekstima.

PRIDRUŽITE SE PLATFORMI ZA PLAVO OBRAZOVANJE ZA NAJNOVIJE INFORMACIJE, DOGAĐANJA I JOŠ MNOGO TOGA!

Učenici projekta LikeMySea tijekom aktivnosti u Barceloni s timom Instituta de Ciències del Mar (ICM-CSIC).

Kontakti

BlueLightS Project SHORE Community ProBleu

Funded by the European Union

Views and opinions expressed are those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the EU or CINEA. Neither the EU nor CINEA can be held responsible for them.